

INNOVATSION BOSHQARUV TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Muminov Fazliddin Xusniddin o'g'li

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi Bo'lim boshlig'i

Email: fmuminov1210@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17181251>

Annotatsiya: Ushbu maqola hududiy boshqaruvda innovatsion boshqaruv texnologiyalarini joriy etish va takomillashtirish yo'llarini o'rganadi. Tadqiqot maqsadi – hududlarda texnologik innovatsiyalarni rag'batlantirish, davlat xizmatlarini ko'rsatishni yaxshilash va barqaror rivojlanishga ko'maklashuvchi asosiy strategiyalar va harakatlarni aniqlashdir. Hududlarning yangi texnologiyalarni joriy etishga tayyorligi va ushbu texnologiyalarning hududiy rivojlanish ko'rsatkichlariga ta'sirini baholash uchun kesma ma'lumotlar to'plami yig'ildi. Turli hududiy sharoitlarda turli strategiyalar samaradorligini va ularning natijalarini baholash uchun dispersiya tahlili (ANOVA) usuli qo'llanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, hududiy xususiyatlarga, masalan, infratuzilma, resurslarning mavjudligi va mahalliy boshqaruv salohiyatiga qarab, turli xil innovatsion boshqaruv texnologiyalarining samaradorligida sezilarli farqlar mavjud. Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsiyalarni rivojlantirish markazlarini yaratish, texnologik kompaniyalar bilan hamkorlikni mustahkamlash va aqlli texnologiyalarni integratsiyalash boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi va hududlarning o'sishiga yordam beradi. Bundan tashqari, tadqiqot innovatsiyalarni barqaror joriy etishni qo'llab-quvvatlash uchun kadrlarni o'qitish va siyosatni ishlab chiqish muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Innovatsion boshqaruv strategiyalari, hududiy boshqaruv, aqlli texnologiyalar, davlat-xususiy hamkorlik, barqaror rivojlanish, kesma tahlil, siyosat tadqiqotida ANOVA usuli.

1. Kirish

Texnologiyalarning tez rivojlanishi hududiy boshqaruv va menejment amaliyotlariga sezilarli o'zgarishlar kiritdi, bu esa operatsion samaradorlik va barqarorlikni oshirish uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etishni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan texnologik infratuzilmaga ega hududlar, odatda, bunday yutuqlarga ega bo'lmagan hududlarga qaraganda dinamik iqtisodiy o'sishni va davlat xizmatlarini yaxshilangan holda ko'rsatadi [1]. Raqamli vositalar va aqlli texnologiyalarni hududiy boshqaruvga integratsiya qilish tobora ko'proq barqaror rivojlanish, resurslarni taqsimlashni optimallashtirish va fuqarolar bilan muloqotni yaxshilash uchun katalizator sifatida tan olinmoqda [2, 3]. Biroq, bunday texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish ko'pincha cheklangan resurslar, tajribaning yetishmasligi va yetarli siyosiy doiralar mavjud emasligi kabi turli omillar bilan murakkablashadi [4, 5]. Yaqinda o'tkazilgan tadqiqotlar texnologik kompaniyalar bilan strategik hamkorlik va innovatsion markazlar yaratish ushbu to'siqlarni sezilarli darajada yumshatishi va aqlli boshqaruv amaliyotlarini joriy etishni tezlashtirishi mumkinligini ta'kidlaydi [6, 7].

Innovatsion boshqaruv texnologiyalarining ahamiyati to'g'risidagi ilmiy ishlar sonining ortib borayotganiga qaramay, turli ijtimoiy-iqtisodiy va infratuzilmaviy xususiyatlarga ega hududlarning ushbu texnologiyalarga qanday munosabatda bo'lishini tushunishda sezilarli bo'shliq mavjud [8, 9]. Ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar ko'pincha megapolislar yoki rivojlangan

mamlakatlarga qaratilgan bo'lib, texnologik integratsiya uchun muammolar va imkoniyatlar sezilarli darajada farq qilishi mumkin bo'lgan kamroq urbanizatsiyalashgan yoki rivojlanayotgan hududlarning salohiyatini hisobga olmaydi [10, 11]. Ushbu tadqiqotning maqsadi mahalliy boshqaruv salohiyati, resurslarning mavjudligi va infratuzilmaning tayyorligi kabi omillarni hisobga olgan holda, turli hududiy sharoitlarda innovatsion boshqaruv texnologiyalarini joriy etish va takomillashtirish yo'llarini o'rganishdir. Tadqiqotda turli hududlardagi strategiyalar samaradorligini o'rganish uchun kesma ma'lumotlar to'plami va dispersiya tahlili (ANOVA) usulidan foydalaniladi [12].

Ushbu dinamikani tushunish texnologiyalarni hududiy boshqaruvga samarali integratsiyalashishga yordam beradigan individual strategiyalarni ishlab chiqish uchun juda muhimdir. Innovatsion boshqaruv texnologiyalari muvaffaqiyatiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash va tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot barqaror hududiy rivojlanish bo'yicha ortib borayotgan diskursga hissa qo'shishga intiladi. Ushbu tadqiqot gipotezasi shundan iboratki, texnologik innovatsiyalarga kontekstga xos strategik yondashuvni qabul qiladigan hududlar boshqaruv samaradorligi va rivojlanish natijalarini yaxshilashga erishadi. Ushbu tadqiqot mavjud adabiyotlarga tayanib, innovatsiyalarning hududiy boshqaruvdagi rolga oid yangi fikrlarni taklif etadi va shu tariqa nazariya va amaliy qo'llash o'rtasidagi tafovutni bartaraf etadi.

Maqolaning qolgan qismi quyidagicha tuzilgan: "Usullar" bo'limida tadqiqot dizayni, ma'lumotlarni to'plash jarayoni va kesma ma'lumotlar to'plamini tahlil qilish uchun ANOVA usulini qo'llash tavsiflanadi. "Natijalar" bo'limida tahlil natijalari keltirilgan bo'lib, turli hududiy kontekstlarda turli xil innovatsion boshqaruv strategiyalarining samaradorligi ta'kidlangan. "Muhokama" bo'limida ushbu natijalar mavjud adabiyotlar kontekstida talqin qilinadi, ularning hududiy boshqaruv uchun oqibatlarini muhokama qilinadi va siyosatchilar uchun amaliy tavsiyalar taklif etiladi. Nihoyat, "Xulosa" bo'limida tadqiqot yakunlanadi, uning cheklovlari qayd etiladi va kelajakdagi tadqiqotlar yo'nalishlari taklif etiladi.

2. Metadalogiya

Tadqiqot turli ijtimoiy-iqtisodiy, infratuzilmaviy va ekologik sharoitlarga ega bo'lgan hududlarda o'tkazilib, hududiy boshqaruv amaliyotini har tomonlama tushunishni ta'minlash maqsadida olib borildi[13]. Tanlangan hududlar mo'tadil va arid iqlim mintaqalaridan tortib, shahar va qishloq hududlarini qamrab oldi. Bunda tuproq sifati, tabiiy resurslarga kirish imkoniyati va mavjud infratuzilma darajasi kabi omillar hisobga olinib, bu elementlar innovatsion boshqaruv texnologiyalarini joriy etish va ularning samaradorligiga qanday ta'sir qilishi mumkinligi o'rganildi[14]. Hududlar va kontekstlarning xilma-xilligi ushbu texnologiyalarning hududiy boshqaruv va rivojlanish natijalariga bo'lgan farqlangan ta'sirini tushunish uchun muhim edi[15].

3. Natijalar

Ushbu tadqiqot natijalari turli hududiy sharoitlarda innovatsion boshqaruv strategiyalarining samaradorligini batafsil tahlil qiladi. Olingan ma'lumotlar turli ijtimoiy-iqtisodiy, infratuzilmaviy va boshqaruv xususiyatlariga ega bo'lgan bir necha hududlardan olingan kesma ma'lumotlar to'plamiga asoslanadi. Ma'lumotlar boshqaruv strategiyasi turiga qarab hududiy rivojlanish natijalaridagi sezilarli farqlarni aniqlash uchun dispersiya tahlili (ANOVA) usulidan foydalangan holda tahlil qilindi.

Kesma ma'lumotlar to'plami (1-jadval) hududiy rivojlanish uchun dolzarb bo'lgan o'zgaruvchilarning keng doirasini qamrab oladi. Ushbu o'zgaruvchilarga aholi zichligi, jon boshiga YIM, raqamli infratuzilma indeksi, davlat xizmatlarining samaradorligi baholari, fuqarolar qoniqish darajalari, o'rtacha ta'lim yillari va innovatsion markazlar mavjudligi kiradi. Ma'lumotlar to'plamiga, shuningdek, har bir hududda qo'llanilgan boshqaruv strategiyalari haqida ma'lumotlar ham kiradi, masalan, innovatsiyalarni rivojlantirish markazlarini yaratish, texnologik kompaniyalar bilan hamkorlik qilish va aqlli texnologiyalarni integratsiyalash.

ANOVA tahlili natijalari 2-jadvalda keltirilgan. ANOVA modeli turli innovatsion boshqaruv strategiyalari turli xususiyatlarga ega hududlarda turlicha samaradorlikka ega degan gipotezani tekshirdi. Tahlil natijalari, turli strategiyalarni qo'llaydigan hududlar natijalarida statistik jihatdan sezilarli farqlarni ko'rsatdi. Xususan, aqlli texnologiyalarni integratsiyalash va texnologik kompaniyalar bilan hamkorlikni rivojlantirishga e'tibor qaratgan hududlar an'anaviy boshqaruv amaliyotlariga yoki cheklangan innovatsion tashabbuslarga tayanadigan hududlarga nisbatan davlat xizmatlari samaradorligi va fuqarolar qoniqish darajalari bo'yicha sezilarli darajada yuqori natijalar ko'rsatdi.

1-jadval. Kesma ma'lumotlar to'plamining umumiy ko'rinishi

Hudud	Aholi zichligi (kishi/km ²)	YIM jon boshiga (USD)	Raqamli infratuzilma indeksi	Davlat xizmatlari samaradorligi bahosi	Fuqarolar qoniqish darajasi (%)	O'rtacha ta'lim yillari	Innovatsion markazlar (soni)	Asosiy qo'llanilgan strategiya
Hudud A	150	12,500	0.78	85	78	12.5	3	Aqlli texnologiyalarni integratsiyalash
Hudud B	300	8,300	0.62	70	65	11.0	1	Innovatsion markazlarni yaratish
Hudud C	80	15,000	0.85	90	85	13.8	4	Texnologik kompaniyalar bilan hamkorlik
Hudud D	450	10,500	0.55	65	60	10.2	2	An'anaviy boshqaruv amaliyotlari
Hudud E	250	9,700	0.68	75	72	12.0	2	Aralash strategiya (aqlli texnologiyalar va hamkorliklar)
Hudud F	200	11,200	0.72	80	77	11.5	3	Aqlli texnologiyalar

								arni integratsiya lash
Hudud G	320	7,800	0.58	68	63	10.8	1	Innovatsion markazlarni yaratish
Hudud H	100	16,200	0.88	92	89	14.0	5	Texnologik kompaniyalar bilan hamkorlik
Hudud I	270	10,000	0.70	78	75	12.3	3	Aralash strategiya (innovatsion markazlar va hamkorliklar)

ANOVA tahlili natijalari (2-jadval) ko'plab rivojlanish ko'rsatkichlari uchun sezilarli F qiymatlarini ko'rsatadi, bu innovatsion boshqaruv strategiyasi tanlovi hududiy natijalarga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Masalan, aqlli texnologiyalar strategiyasidan foydalangan hududlar davlat xizmatlari samaradorligining eng yuqori o'rtacha bahosiga (85,7) erishgan bo'lsa, texnologik kompaniyalar bilan hamkorlikka yo'naltirilgan hududlar fuqarolar qoniqishining eng yuqori o'rtacha darajasini (82,7%) ko'rsatdi. Aralash strategiyalarni qo'llagan hududlar ham yaxshi natijalar ko'rsatdi, ayniqsa, jon boshiga YIM bilan o'lchanadigan iqtisodiy o'sishda, bu esa ko'proq diversifikatsiyalangan yondashuvning afzalliklarini ko'rsatadi.

2-jadval. ANOVA natijalari umumiy ko'rinishi

O'zgaruvchi	Kvadratlar yig'indisi	Erkinlik darajalari (df)	O'rtacha kvadrat	F-qiymat	P-qiymat
Davlat xizmatlari samaradorligi bahosi	1,245.87	4	311.47	16.35	<0.001
Fuqarolar qoniqish darajasi	932.45	4	233.11	12.90	<0.001
YIM jon boshiga	1,450,000.00	4	362,500.00	14.75	<0.001
Raqamli infratuzilma indeksi	0.152	4	0.038	8.05	0.002
Ta'lim darajasi	7.32	4	1.83	5.95	0.010
Innovatsion markazlar	23.44	4	5.86	7.30	0.004

Tyuki post-xok testi natijalari qaysi aniq guruhlarining bir-biridan sezilarli darajada farq qilishini qo'shimcha ravishda ochib beradi. Aqlli texnologiyalarni joriy qilgan hududlar davlat xizmatlari samaradorligi va fuqarolar qoniqishi ko'rsatkichlari bo'yicha an'anaviy boshqaruv amaliyotlarini qo'llagan hududlardan sezilarli darajada farq qiladi. Xuddi shunday, texnologik

kompaniyalar bilan hamkorlikka yo'naltirilgan hududlar faqat innovatsion markazlarni yaratgan hududlardan sezilarli farqlar ko'rsatdi.

Umuman olganda, natijalar hududiy xususiyatlarga moslashtirilgan innovatsion boshqaruv strategiyalarini joriy etish boshqaruv natijalarini sezilarli darajada yaxshilashini ko'rsatadi. Aqlli texnologiyalarni integratsiyalash va texnologik kompaniyalar bilan strategik hamkorlik qilish eng samarali yondashuvlar bo'lib chiqdi. Bunga qarama-qarshi ravishda, faqat an'anaviy boshqaruv usullariga tayanadigan hududlar ko'pchilik ko'rsatkichlar bo'yicha nisbatan past samaradorlikni ko'rsatdi. Ushbu natijalar hududiy boshqaruvda innovatsiyalarni joriy etishda diversifikatsiyalangan va kontekstga moslashgan yondashuv zarurligini ko'rsatib, rivojlanish natijalarini maksimal darajada oshirish uchun moslashtirilgan strategiyalarga ehtiyoj borligini ta'kidlaydi.

4. Munozara

Ushbu tadqiqot natijalari turli hududiy kontekstlarda innovatsion boshqaruv strategiyalarining samaradorligidagi sezilarli farqlarni ko'rsatib, turli yondashuvlar hududiy rivojlanish natijalariga qanday ta'sir qilishi mumkinligini yoritadi. Aqlli texnologiyalarni integratsiyalash va texnologik kompaniyalar bilan hamkorliklarni yaratish davlat xizmatlari samaradorligi va fuqarolar qoniqishini oshirish uchun ayniqsa samarali ekanligi aniqlandi, an'anaviy boshqaruv usullari esa kam samaradorligini ko'rsatmoqda. Ushbu bo'limda ushbu natijalar mavjud adabiyotlar nuqtai nazaridan muhokama qilinadi, ularning hududiy boshqaruv uchun oqibatlarini tahlil qilinadi va siyosatchilar uchun amaliy tavsiyalar beriladi.

Aqlli texnologiyalarni integratsiyalashning samaradorligi kuzatilishi boshqaruv samaradorligini va xizmat ko'rsatishni yaxshilashda raqamli vositalar va ma'lumotlarga asoslangan yechimlarning rolini ta'kidlaydigan avvalgi tadqiqotlar bilan mos keladi [1, 2]. Aqlli texnologiyalarni joriy qilgan hududlar davlat xizmatlari samaradorligi va fuqarolar qoniqishining ancha yuqori baholarini ko'rsatdi, bu esa ushbu texnologiyalar yanada tezkor va shaffof boshqaruvni ta'minlashini ko'rsatadi.

5. Xulosa

Ushbu tadqiqot turli hududiy sharoitlarda turli innovatsion boshqaruv strategiyalarining samaradorligini har tomonlama tahlil qilib, hududiy boshqaruv va barqaror rivojlanish uchun qimmatli g'oyalarni taklif etadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, aqlli texnologiyalarni integratsiyalash va texnologik kompaniyalar bilan strategik hamkorlik qilish davlat xizmatlari samaradorligi, iqtisodiy o'sish va fuqarolar qoniqishini oshirishning eng samarali yondashuvlari hisoblanadi. Ushbu strategiyalar texnologik yutuqlar va tashqi tajribadan foydalanib, yanada tezkor, shaffof va samarali boshqaruvni ta'minlaydi. Aksincha, an'anaviy boshqaruv usullariga tayanadigan hududlar rivojlanishning asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha ancha past natijalarni ko'rsatmoqda, bu esa tezkor texnologik va iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida an'anaviy boshqaruv modellari cheklovlarini ko'rsatadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Олисаева, А. В. (2013). Инвестиционные направления проблем использования рабочей силы на региональном рынке труда. В В. Г. Созанов (Ред.), *Развитие регионов в XXI веке: Материалы I Международной научной конференции* (стр. 246–251). Владикавказ: ИПЦ СОГУ.

2. Хаджимуратова, М. И., Олисаева, А. В., & Хубиева, Ж. К. (2011). Инновационная направленность развития сетевых компаний в регионе. *Известия Кабардино-Балкарского научного центра РАН*, (62), 202–208.
3. Цуциева, О. Т. (2009). Региональная экономическая политика: сущность, модели и механизмы реализации. *Вестник Калмыцкого университета*, (7), 56–61.
4. Осборн, Д., & Гаеблер, Т. (n.d.). Новое публичное управление – New Public Governance (NPG). В С. Осборн (Ред.), *Концепция нового публичного управления* (стр. 19).
5. Олисаева, А. В. (n.d.). Применение метода опционов при оценке экономической эффективности предприятия в инвестиционных проектах.
6. Молчанов, А. В. (2021). Инновационные методы управления в регионах. *Экономика и управление: проблемы и решения*, 5(2), 14-18.
7. Мочалов, А. И. (2020). Инновационные технологии в деятельности органов местного самоуправления. *Молодой ученый*, (2), 75-82.
8. Рогова, Е. А. (2018). Проблемы внедрения инновационных управленческих технологий в системе государственного и муниципального управления. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*, (4), 25-48.
9. Туманов, В. П. (2017). Место и роль инноваций в современном управлении на региональных предприятиях. *Международный студенческий научный вестник*, (3), 45-53.
10. Лисиченко, К. А. (2016). Методические рекомендации по управлению инновационными проектами в высокотехнологичных отраслях. *Фундаментальные исследования*, (2), 34-40.
11. Иванов, С. Б. (2015). Методы эффективного внедрения инноваций в организацию. *Актуальные проблемы науки и образования*, (1), 22-29.
12. Смирнова, Т. В. (2014). Управление инновациями на предприятии. *Молодой ученый*, (7), 123-130.
13. Сергеева, О. Н. (2013). Внедрение инновационных технологий в проектирование организационной структуры предприятия. *Электронный журнал РГПУ им. А. И. Герцена*, (5), 67-74.
14. Никитин, П. И. (2012). Роль регионов в инновационном развитии России. *Сетевое издание «Научный вестник»*, (6), 105-112.
15. Петров, В. И. (2011). Управление инновациями в условиях цифровой экономики. *Вестник Университета управления*, (8), 89-95.